

Βιβλιοδρόμιο

ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ 6-7 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2025

μυθιστόρημα

7

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΓΙΩΡΓΟΣ-ΙΚΑΡΟΣ ΜΠΑΜΠΑΣΑΚΗΣ

Ν' αγαπές τους άντρες και τις γυναίκες που κλαίνε στο σινεμά, που ποτίζουν τα λουλούδια, που έκλεψαν κάποτε ένα ποδήλατο και το επέστρεψαν. Μαζεύουν τα πόδια σαν χελωνάκια για να διευκολύνουν αυτόν που πάει να καθίσει δίπλα τους, σου λένε «έχεις μείνανό στα δόντια, όχι εκεί, στον κυνόδοντα», ξέρουν ποια έγραψε τον στίχο για «τα μυρμηγκία που πεθαίνουν από αγάπη».

Ογδόντα εννέα όνειρα καταγεγραμμένα, σχολιασμένα, αναλιμένα: όνειρα σειραϊκά και επίσης όνειρα συγκοινωνούντα δοχεία. Όνειρα post-runk, στα οποία μολοντούτο ο έμπειρος (και ευφάνταστος) αναγνώστης θα διακρίνει την ψυχεδελική σκιά του μεγίστου Νίκου Γαβριήλ Πεντζίκου όταν μας αποσβόλωνε κατ' εξακολούθησιν με το *Πόλεως και Νομού Δράμας Παραμυθία*. Όνειρα που βλέπει, αγρυπνώντας θα έλεγαν κανείς, κάποια Μιχαλοπούλου

Στα όνειρα της αφηγήτριας η Θεοτόκος παραχωρεί ενίοτε τη θέση της σε γυναίκες, από τη Ρόζα Λούζεμπουργκ έως τη Μαίρη Πόπινς

(σ. 22), που προσφέρουν στη συγγραφέα Αμάντα Μιχαλοπούλου τη δυνατότητα να συνθέσει μια ροκ όπερα σαν αυτές του αιώνιστου Κεν Ράσελ (Ken Russell, 1927-2011), ένα εγκόλπιο αυτογνωσίας, και ένα γουέστερν δωματίου διανοημένο με ορισμένα εξωτερικά πλάνα.

Το *Μακρύ ταξίδι της μιας μέσας στην άλλη* είναι το πιο σύνθετο μυθιστόρημα της Αμάντας Μιχαλοπούλου (Αθήνα, 10/10/1966), και μάλλον το πιο σαγηνευτικό όρμη, και όρμη σαγηνευτικό, μιας και διαβάζεται με τον τρόπο που επιθυμούσε ο Μαρσέλ Προυστ να διαβάζονται τα έργα του, ήτοι σαν μεταφράσεις του βίου και ως εάν ο αναγνώστης να καθίσταται ο ίδιος δημιουργός που ουσιαστικά αναγιγνώσκει τον εαυτό του. Και βέβαια, όπως συμβαίνει και με τον συγγραφέα του *Αναζήτηστας τον χαμένο χρόνο*, δεν λείπει – *απειναντία!* – το διαβρωτικό χιούμορ, ο αυτοσαρκασμός, και η τηλεσκοπική ματιά στα κοινωνικά πεπραγμένα και πρακτέα.

Μιλώντας για την ηρωίδα Μιχαλοπούλου και για τους οικείους της, η συγγραφέας Μιχαλοπούλου μιλάει για πολλά από τα όσα διαδραματίζονται στον κοινωνικό ιστό, από όσα χαρακτηρίζουν την εποχή μας: τις έμφυλες ταυτότητες, τις νέου τύπου οικογενειακές σχέσεις, τις διαδικασίες μάθησης και μαθητείας, τα κρούσματα γενεκευμένης παρανοϊκής βίας, την αμοιραγία του νοήματος (όπως έλεγε ο μακαρίτης φίλος μας Χρήστος Βακαλόπουλος), τις διακυμάνσεις της ευαισθησίας, την τάση προς ενουαίθηση και αμοιβαϊότητα.

Η Τζούλι Άντριους ως Μέρη Πόπινς στην ομότιπλη ταινία της Disney του 1964 (στιγμιότυπο από το τρέιλερ)

Αμάντα Μιχαλοπούλου Ενα μυθιστόρημα μπάμπουσκα

Ενας διπλός στοχασμός για τη ήθη της εποχής μας και την ικανότητα της τέχνης να μας ευαισθητοποιεί στο «Μακρύ ταξίδι της μιας μέσας στην άλλη»

Κι ακόμα, η Αμάντα στοχάζεται, όπως συχνά κάνει, σχετικά με την ικανότητα της τέχνης να μας ευαισθητοποιεί, να μας ωθεί σε βαθιές, γόνιμες συνομιλίες με τον εαυτό μας και με τους γύρω μας.

Η πλοκή είναι απλή, αλλά εκτυλίσσεται με ευπρόσδεκτες και ευφυείς περιπλοκές. Η ηρωίδα, η οποία ξυπνάει πάντα στις 4:30 τα χαράματα, αρχίζει να βλέπει στον λιγοστό ύπνο της παραλλαγές της Παναγίας – μιας Παναγίας εξοπλισμένης με τάμπλετ, σπριτόζας, ενδεδυμένης με τιγρέ ρόμπα, ειδικευμένης στο να μαγειρεύει σουπές με λαχανικά, προορισμένης να εμπνεύσει στην αφηγήτρια τη διάθεση να αναστοχαστεί την καθημερινότητά της, την ιστορία της, το παρελθόν της να αναζητήσει απαντήσεις σε κρίσιμα ερωτήματα, προσωπικά και κοινωνικά: να ανατρέξει στον Μάρτιν Χάιντεγκερ, στον Ζακ Λακάν, στη Βίβλο, σε ετυμολογικά λεξικά,

σε περιπέτειες άλλων – κι ακόμα να ακούσει ξανά λατρεμένα άσματα, να θυμηθεί την *Κρίσιμη Καμπή* της Νάνσυ Χιούστον και τις *Ωρες* του Μάικλ Κάνιχαμ (σ. 133), να ονειρευτεί ότι σκονοθετεί ταινίες που τελειώνουν μ' έναν στίχο του Πάουλ Τσέλαν (σ. 158), να «αποδοτοαλωθεί» (σ. 165).

Και το όνομα αυτής: Μαρία

Τα ενύπνια της αφηγήτριας, στα οποία η Θεοτόκος παραχωρεί ενίοτε τη θέση της σε άλλες γυναίκες, από τη Ρόζα Λούζεμπουργκ και τη μητέρα του Μπενίτο Μουσολίνι έως τη Ραποουνζέλ και τη Μαίρη Πόπινς, διακόπτονται απότομα, θαρρείς, στη σ. 262, και το μυθιστόρημα προχωρεί με την ανάνησή τους, με τους στοχασμούς της Αμάντας Μιχαλοπούλου σχετικά με τη γραφή στην εποχή μας, με καταλόγους αγαπημένων ποιητριών και μυθιστοριογράφων που φέρουν το όνομα Μαρία (Πο-

Αμάντα Μιχαλοπούλου **ΤΟ ΜΑΚΡΥ ΤΑΞΙΔΙ ΤΗΣ ΜΙΑΣ ΜΕΣΑΣ ΣΤΗΝ ΑΛΛΗ**
Εκδ. Πατάκη, 2025
Τιμή 18,80 ευρώ

λυδούρη, ΜακΚάρθι, Κωδάμα, Μπίτσορα, Λαϊνά κ.ά.).

Εν συνεχεία, η συγγραφέας λαμβάνει τρεις επιστολές – από τη μητέρα της, τη θυγατέρα της, τον σύζυγό της – που ασκούν κριτική στο μυθιστόρημα με θέμα τα όνειρά της και τις επιπτώσεις τους στην καθημερινότητά της, και, με έναυσμα/εφαπτήριο τις εν λόγω επιστολές, επανεπεξεργάζεται το βιβλίο της, το καθιστά μια μπάμπουσκα σε τρία μέρη, το ένα μικρότερο από το άλλο, το εμπλουτίζει με αφηγήσεις άλλων γυναικών που συνθέτουν μια σκληρή και τεταραγμένη προσωπογραφία των καιρών μας. Είναι η Κούλα, η μητέρα της δολοφονημένης Ελένης Τοπαλοπούδη, η δεκαετής Αφραντί Λέιλα που αποκορίστηκε τη μητέρα της, η Κριστίν Ερβιν, θυγατέρα φοιητά δολοφονημένης γυναίκας, η/ο Οουεν, μια «τρανς αρρενωπότητα» από την Πολωνία, ένας φαρσέρ που «υπονομεύει» ρόλους φύλου και κώδικες».

Με την καλώς συγκερασμένη περιπλοκότητά του το *Μακρύ ταξίδι της μιας μέσας στην άλλη* (ειρήσθη εν παρόδω, συναντάμε τον τίτλο, που κλείνει το μάτι τόσο στο θεατρικό του Ευγένιου Ο' Νιλ όσο και στο φιλμ του Μπι Γκαν, στις σελίδες 186, 300, και 379) έρχεται να μου επιβεβαιώσει, για άλλη μια φορά, την παρατήρησή μου ότι στο πρώτο τέταρτο του 21ου αιώνα, οι γυναίκες μυθιστοριογράφοι γράφουν πολύ πιο τολμηρά, ευφάνταστα, εμπνευσμένα και συγκροτημένα από τους άρρενες συναδέλφους τους που μοιάζουν μάλλον κουρασμένοι, έωλοι και παρωχημένοι μπροστά στην Ολγκα Τοκάρτσουκ και την Αμάντα Μιχαλοπούλου, την Τζένη Ερπενγκεκ και τη Σόντη Τριανταφύλλου, καθώς και την κολοσοισία Λούσι Ελμαν, της οποίας το έργο *Ducks, Newburyport* (2019) θεωρώ ότι είναι απαράμιλλο!